

(ст. 10 Закону) є визнання їх нікчемними. «У цьому разі застосовується право, яке підлягає застосуванню відповідно до норм цього Закону». У МПРП розрізняють такі дві категорії, як обхід власного закону (*fraus legi domesticae*) й обхід іноземного закону (*fraus legi externaе*). Українська стаття за формулюванням повністю належить до першого випадку. Її зміст чітко відтворює концепцію обходу закону як колізійної, а не матеріально-правової проблеми. Тому питання обходу закону в контексті цієї статті зводиться до умисного створення штучних колізій і на цій основі – необґрунтованого, несправедливого, недобросовісного перерозподілу компетенції між законами.

Отже, під обходом закону в міжнародному приватному праві слід розуміти навмисне усвідомлене створення учасниками правовідносин підстав для застосування закону тієї держави, яка «лояльніше» їх регулює. Причинами застосування цієї концепції є невідповідність імперативної норми інтересам суб'єктів. Проте, як правило, наслідком дій, спрямованих на створення штучних колізійних прив'язок, є визнання їх недійсними.

#### **Список використаних джерел**

1. Міжнародне приватне право. Загальна частина : підручник / за ред. А. С. Довгерта і В. І. Кисіля. К. : Алерта, 2012. 376 с.
2. Муранов А. И. «Обход закона» в международном частном праве: мнимость актуальности и надуманность проблем. М. : Законодательство. № 7. 2004. С. 67–73.
3. Боярський Є. Д. Проблема законодавчого визначення обходу закону в міжнародному приватному праві України. *Приватне право і підприємництво*. 2015. № 14. С. 161–164.
4. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 р. № 2709-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 32. Ст. 422.

*Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент кафедри Малига В. А.*

#### **КОРОЛЬОВА ОЛЕНА АНАТОЛІВНА**

Київський національний торговельно-економічний університет

#### **ПРАВОВИЙ ТОРГОВЕЛЬНИЙ ЗВИЧАЙ У СИСТЕМІ МІЖНАРОДНОГО ПРИВАТНОГО ПРАВА**

Виникнення правового звичаю пов'язане з існуванням людства, а саме з виникнення відносин між людьми, оскільки вони потребували певного врегулювання для вирішення спірних питань. Зазначимо, що правовий звичай є одним

з основоположних джерел права, який відігравав значну роль у всі періоди існування людства, адже за його допомогою врегульовувалася більшість суспільних відносин.

На думку Борщевського І.В., звичай – це усталені правила поведінки, природна життєва потреба людей [1, с. 3].

Сучасне законодавство країн, в залежності від характеру, визначають такі звичаї: звичаї ділового обороту, місцеві, звичаї торгівельного мореплавства, міжнародні торгові звичаї.

Зауважимо, що звичай ділового обороту – це правило поведінки, яке не встановлене актом цивільного законодавства, але закріплене у сфері ділового обороту. Цей звичай використовується для регулювання підприємницьких відносин, але за умови, що правила звичаю не суперечитимуть нормам цивільного законодавства та умовам договору.

Місцевий звичай – це правило поведінки, яке має широке застосування в цивільній, господарській сфері та часто використовується судами при вирішенні справ, а також має локальний обіг в окремих регіонах. На думку Махінчука В.М., сьогодні місцеві звичаї відображаються в нормах цивільного законодавства, які формують спеціальні види відносин [2, с. 195].

Звичаї торговельного мореплавства регулюють майнові відносини у сфері морського транспортного підприємництва, адже з їх допомогою визначають вид аварії, обчислюють розмір відшкодування, встановлюють порядок перевезення товарів на палубі і т.п. Зауважимо, що використання торговельного звичаю відображено у міжнародній економічній діяльності держав, зокрема, в регулюванні майнових відносин, які склалися між державами при транспортуванні товарів.

Звичай міжнародної торгівлі – це норма яка сформувалась на основі однакової поведінки учасників міжнародних комерційних відносин. Махінчук В.М. зазначає, що традиційно звичай міжнародної торгівлі визнавався джерелом регулювання договірних відносин. З плином часу та санкціонуванням державою даного звичаю, він вмістив в себе торговельні звичаї, тобто це кодифіковані торговельні звичаї, які регулюють міжнародні комерційні відносини [2, с. 199].

Вивчення наукової правничої літератури дозволило нам з'ясувати, що правовий звичай як джерело права визнається не у всіх державах, не зважаючи на те що його присутність в нормах права очевидна. Безсумнівно, правовий звичай супроводжує розвиток та формування права і є першоосновою для становлення права.

Використання норм торговельного звичаю державою, передбачало його санкціонування, яке проводилось двома шляхами: визнання юридичної сили, визнання торговельного звичаю як окремого джерела права.

У першому випадку звичай втрачає самостійне значення, так як закріплюється в іншій нормі права. Зазначимо, що в такому випадку він відображається у вигляді міжнародного договору, санкціонованого державою для врегулювання комерційних відносин. Зокрема, приєднання України до Конвенції ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів 1980 року слід розглядати як державне визнання звичаю міжнародної торгівлі самостійним джерелом права [3].

Збільшення торгового обороту між країнами, розвиток міжнародної торгівлі безпосередньо впливають на активне використання звичаїв для регулювання відповідних відносин. Як правило, торговельний звичай застосовується для регулювання порядку укладання договорів, визначення прав і обов'язків сторін, відповідальності за неналежне виконання зобов'язань тощо.

Зауважимо, що за допомогою торговельного звичаю тлумачаться міжнародні комерційні контракти, що є частим явищем в арбітражній практиці. За допомогою звичаю роз'яснюються умови торговельних угод. Як зазначено в Законі України «Про міжнародний комерційний арбітраж», арбітражний суд приймає рішення згідно укладеної угоди, з урахуванням торгових звичаїв та міжнародних конвенцій, що стосуються угоди [4].

Отже, виникнення звичаю супроводжує розвиток та формування права, оскільки він є основою для створення нормативно-правових актів – своєю довготривалою позитивною практикою застосування він є передумовою створення правової норми, що в майбутньому санкціонується державою. Також звичай деколи є єдиним джерелом регулювання торговельних правовідносин, які не врегульовані ані державою ані уніфікованими міжнародно-правовими актами.

### **Список використаних джерел**

1. Борщевський І. В. Правовий звичай як джерело сучасного права України. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2016. № 5(14). С. 3–6.
2. Махінчук В. М. Торговельний звичай (звичай ділового обороту) як джерело виникнення та регулювання підприємницьких відносин. *Науковий вісник*. 2013. № 1. С. 192–200.
3. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про договори міжнародної купівлі-продажу товарів від 11 квітня 1980 року № 995\_003 / Верховна Рада України. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_003#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_003#Text) (дата звернення: 09.11.2021).
4. Про міжнародний комерційний арбітраж: Закон України від 15 грудня 2017 року № 4002-XII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4002-12#Text> (дата звернення: 09.11.2021).

*Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент кафедри Тищенко Ю. В.*